

Underweis nei Byld & Lûd Fryslân

It audiofisuele
ferhaal fan Fryslân

**Meerjarenplan
Fries Film Archief 2021-2024**

mei 2020

Foto: Haye Bijlstra

**FRIES FILM
ARCHIEF**

Underweis nei Byld & Lûd Fryslân

It audiofisuele
ferhaal fan Fryslân

**Meerjarenplan
Fries Film Archief 2021-2024**

mei 2020

**FRIES FILM
ARCHIEF**

SLIEKER
FILM



FILM \geq
■ FRIESLAND

Inhoudsopgave

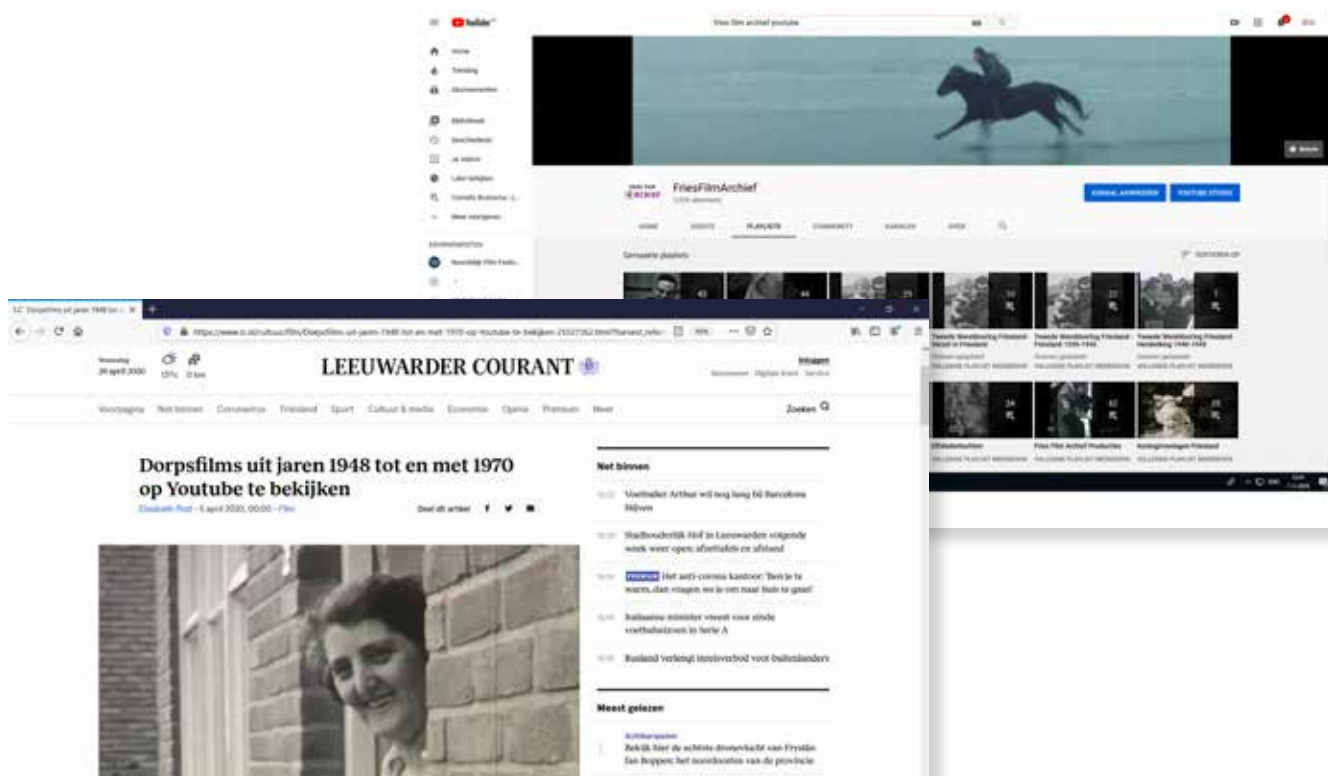
Samenvatting	4
Facts and figures	5
I Kenniscentrum en knooppunt voor filmisch erfgoed in Fryslân	6
II Belemmeringen	7
III Maatschappelijke waarde en urgentie	8
IV Ambities cultuurperiode 2021-2024	9
V Consolidatie en ontwikkeling reguliere ambities	11
VI Borging	17
VII Reguliere jaarbegroting Fries Film Archief 2021-2024	18
VIII Begroting startsubsidie Fries Audio Archief 2021-2024	19
Bijlage: Notitie Fries Audio Archief	

Samenvatting

Het Fries Film Archief is de afgelopen jaren uitgegroeid tot het kenniscentrum en knooppunt van filmisch erfgoed in Fryslân. Het filmarchief verzorgt de archivering, digitalisering en digitale ontsluiting van historisch audiovisueel materiaal voor diverse Friese musea, erfgoedpartijen, filmmakers en particuliere bezitters van belangrijke bewegend beeldcollecties. Deze positie willen wij in de komende cultuurperiode 2021-2024 verstevigen en uitbouwen, aangezien filmisch erfgoed een steeds belangrijker presentatievorm en object van historisch onderzoek wordt. Voor het behoud van de door het filmarchief verworven positie is het allereerst een vereiste dat de huidige formatie van 2 fte bij het filmarchief wordt geconsolideerd. Dit betekent dat de reguliere, jaarlijkse provinciale subsidie zal moeten worden verhoogd van €50.000 naar €125.000

(zie financiële bijlage). Daarnaast pleiten we voor een startsubsidie voor de opzet van een Fries audioarchief. Historisch audiomateriaal is er in overvloed, ook in Fryslân. Het wordt echter nauwelijks gearchiveerd. Prestigieuze organisaties, zoals de BBC en Digitaal Erfgoed Nederland (DEN), luiden hierover de noodklok. Alle expertise om een Fries audioarchief op te zetten is bij het Fries Film Archief aanwezig. De middelen hiervoor ontbreken echter. Historisch audiomateriaal is uiterst kwetsbaar. Als we niets doen, zal het verder degraderen en uiteindelijk verloren gaan. In Fryslân liggen belangrijke audiocollecties op het gebied van Friese taal en literatuur, kleinkunst en oral history. Ons voorstel is om het Fries Film Archief de komende cultuurperiode extra middelen ter beschikking te stellen voor een vierjarige pilot om dit materiaal op te sporen, te selecteren en digitaliseren.





Facts and figures

- ▶ Het Fries Film Archief werd in 1988 opgericht. Het is het oudste regionale audiovisuele archief in Nederland. Het filmarchief behoort tot de Stichting Centrum voor Film in Friesland.
- ▶ Het Fries Film Archief heeft een collectie van ca. 17.000 dragers (film, video, dvd). Het betreft allemaal beelden die een relatie met Fryslân hebben: in Fryslân zijn gemaakt of door filmmakers uit Fryslân gemaakt. Dankzij het Deltaplan Digitalisering Cultureel Erfgoed is ca. 60 % van deze collectie digitaal beschikbaar.
- ▶ Het Fries Filmarchief heeft een betaalde formatie van 2fte. Daarnaast zetten ca. 20 vrijwilligers zich wekelijks in voor het filmarchief.
- ▶ Het Fries Film Archief verzorgt de archivering van film- en videomateriaal binnen Tresoar. Ook de Histobios van Tresoar wordt door het filmarchief geprogrammeerd.
- ▶ Het Fries Film Archief is publiek toegankelijk via zijn online catalogus op www.archieven.nl. Daarnaast publiceert het filmarchief films op zijn YouTube-kanaal, dat inmiddels 1.624 abonnees en 1,5 miljoen weergaven heeft. Het best bekeken filmpje heeft 676.000 weergaven.
- ▶ Het Fries Film Archief beheert de audiovisuele collectie van diverse musea en organisaties in Fryslân. Onder andere van: Tresoar, Historisch Centrum Leeuwarden, Fries Verzetsmuseum, Fries Landbouwmuseum, Fries Scheepvaartmuseum, Fries Paardenstamboek, Elfstedenvereniging.
- ▶ Het Fries Film Archief is in Fryslân het kenniscentrum en knooppunt voor het filmisch erfgoed van Fryslân

Kenniscentrum en knooppunt voor filmisch erfgoed in Fryslân

Het Fries Film Archief is hét centrum van filmisch erfgoed in Fryslân: een kenniscentrum en knooppunt voor historisch bewegend beeld. Filmmateriaal wordt er verzameld, gearchiveerd, gerestaureerd, gedigitaliseerd en gedistribueerd. De digitale collectie van het filmarchief vindt gretig aftrek, binnen en buiten Fryslân. Beelden uit het filmarchief worden vertoond in musea, verwerkt in documentaires, bestudeerd door historici, gebruikt door programmamakers en heel veel bekeken op YouTube. Vondsten in het filmarchief halen regelmatig de media en waren de afgelopen tijd landelijk en enkele keren zelfs internationaal nieuws.

Mede dankzij de huidige formatie heeft het publiek toegankelijk maken van digitaal historisch filmmateriaal de afgelopen tijd een grote vlucht kunnen nemen. Zo haalden in januari en februari pas ontdekte beelden van de bevrijding van Leeuwarden en de oudste kleurenbeelden van de Elfstedentocht de landelijke journaals (NPO, RTL) en bouwde het Fries Museum haar tentoonstelling over 75 jaar

Vrijheid rondom bewegend beeld afkomstig uit het filmarchief. De compilatie van beelden gemaakt tijdens de Tweede Wereldoorlog in Friesland, die het filmarchief begin dit jaar voor scholen in Fryslân maakte, werd tot de uitbraak van het Coronavirus volop in het onderwijs gebruikt. Het Fries Film Archief heeft zich ontwikkeld tot een ambassadeur en distributeur van Fries filmisch erfgoed.

De boost die het Fries Film Archief heeft gekregen, is voornamelijk te danken aan de extra middelen waarover het filmarchief tijdens het Deltaplan Digitalisering Cultureel Erfgoed (DDCE) kon beschikken. Het DDCE bracht het filmarchief de formatie om belangrijke filmcollecties die verspreid lagen bij organisaties en particulieren binnen te halen en te catalogiseren en digitaliseren. Formatie, die als er niets gebeurt vanaf 2021 wegvalt. Het gevolg daarvan zal zijn dat belangrijke kennis verloren gaat, publiekstoegankelijkheid op een lager niveau komt te liggen en processen van verdere digitalisering (zoals kwetsbaar videomateriaal) zullen vastlopen.



II

Belemmeringen



In aanloop naar de nieuwe cultuurperiode 2021-2024 werpt het bestuur van Film in Friesland de vraag op of het niet tijd wordt om de waarde en betekenis die het Fries Film Archief inmiddels vertegenwoordigt, voldoende te borgen. De hoogte van de jaarlijkse provinciale subsidie die het filmarchief ontvangt, staat niet meer in verhouding tot de huidige kracht en potentie van het filmarchief. In 2020 is Tresoar bijgesprongen om de formatie van 2,0 fte bij het filmarchief op peil te houden. Zonder deze financiële ondersteuning zou het filmarchief na het DDCE zijn teruggevallen naar een formatie van minder dan 1,0 fte. Als de provincie het filmarchief in 2021-2024 blijft subsidiëren op het niveau van de afgelopen cultuurperiode, zal de genoemde terugval in formatie alsnog

noodzakelijk zijn. Dan kan de knooppuntpositie en mediapotentie van het filmarchief onmogelijk verder worden gerealiseerd. Sterker nog, dan komt de reguliere archivering van film- en video-erfgoed in gevaar.

De collectie van het filmarchief is niet meer te vergelijken met die van tien jaar geleden. De fysieke collectie is inmiddels vier maal zo groot en er is een enorme digitale collectie bijgekomen. Er is passende formatie nodig om een dergelijk archief – het grootste bewegend beeldarchief over Fryslân in de twintigste eeuw – professioneel te beheren en ontsluiten. Fries filmisch erfgoed is te belangrijk om het filmarchief te laten afglijden naar een veredelde vrijwilligersorganisatie.

Maatschappelijke waarde en urgentie

De maatschappelijke en culturele waarde van historisch bewegend beeld wordt steeds groter. We leven in een sterke beeldcultuur. Beschikbaar beeld en geluid geven de beleving van onze geschiedenis een extra dimensie. De populariteit van programma's als *Andere Tijden* (Sport) is groot. Het is niet toevallig dat het Fries Film Archief binnen korte tijd met bijzondere vondsten tweemaal in het landelijk nieuws was. Het bewijst de waarde en populariteit van filmisch erfgoed. Ook tijdens het Coronavirus bleek de urgentie van de distributie van historisch bewegend beeld. Diverse organisaties benaderden ons met de vraag of we – met name voor ouderen – materiaal wilden leveren om online of op locaties te vertonen. Zo kwam er een samenwerking met NDC Mediagroep op gang, waarbij het filmarchief historisch filmmateriaal leverde voor de online kanalen van de Friese dagbladen en Podium TV. Ook werkten we mee aan een special van *Andere Tijden* over de zorg en verpleging. In een maatschappij waarin vergrijzing en eenzaamheid belangrijke thema's zijn is een sterk filmarchief, dat materiaal kan leveren aan producties met name ook gericht op deze groepen, een belangrijke Friese pijler. Zeker met een oudere generatie die digitaal steeds handiger wordt, is een actieve rol van het filmarchief op online kanalen van grote waarde.

Het Fries Film Archief heeft ruim een eeuw bewegend beeld van Fryslân (1917-2020) in huis. Belangrijke pijlers onder de Friese samenleving (landbouw, zuivelindustrie, watersport), diverse tijdsbeelden, grote evenementen, bekende Friezen, dorpsgemeenschappen, stadsontwikkeling, ontwikkeling van recreatie en toerisme, infrastructurele werken; het is allemaal vastgelegd op film en later op video. Beelden van de geschiedenis van de twintigste eeuw in Friesland zijn dankzij het filmarchief - in 1988 als eerste regionale filmarchief in Nederland opgericht - volop

vindbaar en grotendeels digitaal beschikbaar. Ook bij de verdere ontwikkeling en borging van het Fries als tweede rijkstaal is een krachtig filmarchief belangrijk. Het filmarchief draagt bij aan de kennis en beleving van de regionale geschiedenis in een maatschappij die zich steeds meer op beeld en steeds minder op tekst oriënteert.

Sinds twee jaar is het Fries Film Archief erkend leerbedrijf voor het MBO. Inmiddels heeft het archief de derde stagiaire in huis. In dit geval van de opleiding Film & Media (av-specialist). MBO-studenten worden bij ons met name ingezet in de productie van nieuwe content door montage en bewerking van filmisch erfgoed uit onze collectie. Zo werken studenten in 2020 bijvoorbeeld aan de digitale nabewerking van de Drachten Journaals van de bekende Friese filmmaker Anton Stoelwinder (de journaals zijn gemaakt in de jaren 70-80). Kleurcorrectie en audio-nabewerking van deze filmjournaal, die we in het kader van het DDCE hebben gedigitaliseerd, levert nog een enorme kwaliteitsverbetering op. De studenten krijgen gevoel voor het werken met historisch filmmateriaal en doen deze nabewerking bovendien in nauw overleg met Anton Stoelwinder, de oude meester.





Gerelateerd aan de waarde die het Fries Film Archief vertegenwoordigt, zien we voor de komende cultuurperiode twee belangrijke uitdagingen:

- ▶ opzet van een Fries audioarchief
- ▶ intensieve focus op het behoud van kwetsbaar videomateriaal

We leggen hieronder uit vanuit welke noodzaak en urgentie wij denken dat deze twee ambities de komende cultuurperiode centraal zouden moeten staan.

Fries Audio Archief

In 2018 heeft het Fries Film Archief collega-instellingen Tresoar en Historisch Centrum Leeuwarden (HCL) geadviseerd om samen de archivering en digitalisering van kwetsbaar Fries audiomateriaal ter hand te nemen. Op dit moment wordt alleen bij Omrop Fryslân audiomateriaal gearchiveerd. Maar dat is Omrop gerelateerd materiaal. Bij diverse organisaties en particulieren in de provincie liggen waardevolle audiocollecties. Historisch audiomateriaal is uiterst kwetsbaar. Als we niets doen, zal een groot deel van dit erfgoed

verloren gaan. Tresoar en HCL hebben niet de expertise om een audioarchief te starten. Het filmarchief heeft die expertise wel, maar heeft de (financiële) middelen niet om het van de grond te tillen. Er is in feite sprake van een patstelling. Deze kan worden doorbroken als de Provincie Fryslân een startsubsidie voor de inrichting van een Fries audioarchief beschikbaar stelt. Het gaat om uniek Fries historisch erfgoed. Met name in voor Fryslân aansprekende deelgebieden - Friese taal en literatuur, kleinkunst en 'oral history' - ligt een wereld te winnen als het om audioarchivering gaat.

In het meerjarenplan 2017-2020 van Film in Friesland heeft het filmarchief reeds de ambitie uitgesproken om uit te groeien naar een volwaardig AV-archief, inclusief audio: een Byld en Lûd Fryslân dat de archivering van belangrijk historisch film-, video- en audiomateriaal ter hand neemt. Het ligt voor de hand om het filmarchief deze stap te laten maken. Allereerst beschikt het, hierbij ondersteund door Tresoar, over de digitale infrastructuur die noodzakelijk is voor de realisatie van een audioarchief. Daarnaast is binnen het huidige team van het filmarchief de expertise

aanwezig om een duurzaam audioarchief op te zetten. Ten slotte sluit een dergelijke stap aan bij landelijke ontwikkelingen. Vrijwel alle regionale filmarchieven in Nederland werken inmiddels als audiovisuele archieven, dus inclusief de archivering van audio. Ook het Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum en het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) hebben audioarchivering inmiddels aangemerkt als speerpunt voor de komende decennia.

In 2017 heeft het filmarchief richting Tresoar en HCL het initiatief genomen om een gezamenlijke audionotitie op te stellen (zie bijlage). In deze notitie schetsen we de urgentie van een Fries audioarchief en inventariseren we wat er nodig is om in Fryslân zo'n archief van de grond te krijgen. In 2018 werd de notitie afgerond en voorgelegd aan de directies van Tresoar en het HCL, alsmede het bestuur van Film in Friesland. De ontvangst was zeer positief, de urgentie werd onderkend, maar middelen om een audioarchief te starten werden niet beschikbaar gesteld. De middelen die noodzakelijk zijn om in de komende vier jaar een audioarchief te realiseren, hebben we berekend op €160.000. Zie begroting.

Videoarchivering als speerpunt

Noodzakelijkerwijs zal naast audio ook video de komende tijd een belangrijk speerpunt zijn voor het filmarchief. Immers na het DDCE komt er nog steeds veel waardevol materiaal binnen dat nog niet is gedigitaliseerd en ligt er bovendien nog materiaal op de plank. Video en audio staan voornamelijk op 'magnetische' dragers, één van de kwetsbaarste families binnen het audiovisuele veld. De kwaliteit van beelden op magnetische dragers gaat in vergelijking met filmbeelden op de klassieke 'optische' dragers (35mm, 16mm, 9,5mm, 8mm) snel achteruit. Het is daarom belangrijk om waardevol erfgoed op magnetische dragers zo snel mogelijk te verzamelen en te digitaliseren. In toenemende mate worden videocollecties bij de audiovisuele archieven in Nederland aangeboden, ook bij het Fries Film Archief. Steeds minder mensen hebben werkende videoapparatuur. Videomateriaal vertegenwoordigt de periode van het 'fin de siècle'. Bewegend beeldmateriaal van de jaren 80 en 90 van de twintigste eeuw staat voornamelijk op video. Willen we dit filmisch erfgoed veilig stellen, dan moet collectievorming en behoud van videodragers



worden geprioriteerd. Daar is het filmarchief al mee begonnen. In het kader van het DDCE zijn diverse videocollecties van lokale omroepen uit Fryslân verworven en gedigitaliseerd. De hoeveelheid banden zijn groot. Hierdoor is de selectie en metadatering van het materiaal intensief. Ook dit vraagt expertise en personele capaciteit.

V

Consolidatie en ontwikkeling reguliere ambities

In het volgende beschrijven wij de taken die wij de afgelopen periode als centrale, reguliere ambities hebben beschouwd en hoe wij deze verder willen ontwikkelen. Deze zijn sterk gerelateerd aan de maatschappelijke en culturele functies die wij met het Fries Film Archief voor ogen hebben.

Kenniscentrum en knooppuntfunctie

Het Fries Film Archief is al jaren actief om belangrijke film- en videocollecties in bezit van organisaties, filmmakers en particuliere verzamelaars op te sporen en veilig te stellen. De audiovisuele collecties van de meeste Friese

zien dat dit in Fryslân de beste bewaarplaats voor film is.

Zo is het Fries Film Archief een provinciaal knooppunt van filmisch erfgoed geworden. Hetzelfde geldt voor de expertise. In de loop der jaren is bij het filmarchief kennis over materiaal, apparatuur en makers opgebouwd die elders in de provincie grotendeels is verdwenen. De huidige generatie filmmakers werkt digitaal. Kennis van historisch filmmateriaal hebben ze nauwelijks, ook omdat dit binnen de verschillende media-opleidingen geen aandacht meer krijgt. Apparatuur waarmee historisch filmmateriaal kan worden bekeken en gerestaureerd verdwijnt in rap tempo. Het filmarchief heeft voor bijna alle film- en videoformaten die vóór het digitale tijdperk gangbaar waren, werkende apparatuur. Bijna alle collecties die worden binnengebracht, kunnen worden bekeken en geïnventariseerd. Soms is bepaalde apparatuur niet aanwezig. In dergelijke gevallen doet het filmarchief een beroep op haar netwerk, zodat de betreffende beelden toch kunnen worden bekeken.

Deze knooppunt- en netwerkfunctie is essentieel. De aanwezigheid van het Fries Film Archief garandeert dat ons filmisch erfgoed in de provincie blijft en niet 'uit beeld verdwijnt' in grote, anoniemere filmarchieven, zoals bij Beeld en Geluid in Hilversum en EYE in Amsterdam.

Het is plezierig dat binnen-provinciaal de schaal en het werkgebied van het Fries Film Archief als logisch worden ervaren. Territoriale discussies binnen de provincie vinden niet of nauwelijks plaats. Het filmarchief is de logische plaats waar expertise wordt geboden, ontsluiting wordt gerealiseerd en behoud wordt geborgd. Hierdoor wordt tevens bereikt dat het materiaal binnen gebruiksbereik in onze provincie aanwezig is en dat er geen of minimale "export" naar landelijke voorzieningen buiten onze provincie plaatsvindt. Voor andere provincies wellicht iets minder van belang, maar voor Fryslân met een sterke eigen identiteit een aspect om rekening mee te houden.



gemeenten, musea, provinciale organisaties, lokale omroepen, historische verenigingen en heel veel particuliere makers en/of verzamelaars zijn de afgelopen jaren bij het filmarchief gearchiveerd. Ze staan beschreven in de online catalogus van het filmarchief en zijn grotendeels gedigitaliseerd. De fysieke dragers liggen in het filmdepot dat Tresoar het filmarchief ter beschikking heeft gesteld. Het digitale filmmateriaal wordt bewaard op een daartoe speciaal ingericht server-systeem bij Tresoar, dat bovendien in back up bij de Fryske Akademy is ondergebracht.

Het filmisch erfgoed van Fryslân wordt dus grotendeels centraal, onder goede klimatologische omstandigheden bewaard. De waardering hiervoor bij de eigenaars van de collecties is groot. Zij hebben hun collecties bij het filmarchief in beheer gegeven, omdat ze

Samenwerking

Op verschillende niveaus werkt het Fries Film Archief samen met partijen binnen en buiten Fryslân.



Collectieniveau

In de eerste plaats is er de reguliere samenwerking op collectieniveau. Organisaties geven hun audiovisuele collectie bij het filmarchief in beheer. Het filmarchief verwerkt de collectie en levert het gedigitaliseerde materiaal uit aan de eigenaar. In onderling overleg wordt besloten hoe en voor welk deel de collectie publiek toegankelijk wordt gemaakt. De belangrijkste partijen waarmee het filmarchief op deze manier samenwerkt zijn: Tresoar, Historisch Centrum Leeuwarden, Fries Verzetsmuseum, Fries Landbouwmuseum, diverse (voormalige) lokale omroepen, lokale erfgoedpartijen (b.v. Smelne's Erfskip, Bildts Aigene) en particulieren (b.v. fam. Andringa). Voor Tresoar neemt het filmarchief sinds enkele jaren de reguliere audiovisuele taak waar, waar het gaat om film- en videomateriaal gaat en incidenteel ook om audiomateriaal. Enkele jaren geleden hebben Fries Film Archief en Historisch Centrum Leeuwarden de film/videocollecties die beide archieven over Leeuwarden in bezit hadden, tot één collectie Leeuwarden samengevoegd en in het kader van het DDCE in zijn geheel gedigitaliseerd.

Presentatieniveau

Dan is er de samenwerking met partijen die gebruik maken van historisch filmmateriaal in hun publiekspresentaties. Dit betreft voornamelijk musea en historische belevingscentra binnen en buiten Fryslân. De belangrijkste zijn het Fries Verzetsmuseum en het Fries Landbouwmuseum, waar bewegende beelden onderdeel zijn van de vaste tentoonstellingen. Maar ook het Afsluitdijk Waddencentrum is een voorbeeld. Ook op dit niveau zijn Tresoar en Historisch Centrum Leeuwarden belangrijke partners. Bij Tresoar presenteert het filmarchief iedere maand een historisch filmprogramma in de Histobios. Na de herinrichting van het Historisch Centrum Leeuwarden zal ook daar reguliere vertoning van historisch filmmateriaal, in dit geval van de gemeente Leeuwarden, plaatsvinden.

Daarnaast levert het Fries Film Archief regelmatig materiaal voor online presentaties. Het Amateurfilm Platform van Beeld en Geluid is een belangrijk voorbeeld. Ook de YouTubekanalen van Bildts Aigene en Museum Hert fan Fryslân in Grou worden gevuld met materiaal uit het filmarchief. Een actueel voorbeeld is de website van de NOS over 75 jaar bevrijding (<https://nos.nl/75jaarbevrijding>). Het Fries Film Archief heeft al meerdere filmpjes aan deze populaire website geleverd.





Samenwerking met Omrop Fryslân

Vaste mediapartner van het Fries Film Archief is Omrop Fryslân. Het filmarchief levert regelmatig beelden aan de makers van FryslânDoks. Verder hadden de Omrop en het filmarchief in 2018-19 in Fryslân Hjoed een maandelijkse rubriek met nieuwe parels uit het filmarchief. Syds Wiersma, coördinator van het filmarchief, was vaste tafelgast en leverde commentaar bij de reportages. Bij releases van belangrijke vondsten in het filmarchief wordt Omrop Fryslân altijd van te voren onder embargo ingelicht. Vaak maken ze dan speciale reportages voor radio, televisie en website. Dit bleek begin dit jaar een succesformule bij de release van de nieuwe beelden van de bevrijding van Leeuwarden en de oudste kleurenbeelden van de Elfstedentocht. Ook de release van de filmbeelden van de Joodse bruiloft van Barend en Mimi Boers was een coproductie van het filmarchief en de Omrop. Het is misschien wel het mooiste voorbeeld van de grote impact die historisch filmmateriaal kan hebben. Acht minuten smalfilmbeeld van een Joodse bruiloft in Leeuwarden (1939) leidde uiteindelijk tot een boek (Auke Zeldenrust), een vijfdelige documentaireserie (Annet Huisman), een theaterstuk (Sylvia Andringa) en een vloed aan nieuwe contacten voor de familie Boers, wereldwijd.

Samenwerking met Tresoar

Sinds de oprichting van het Fries Film Archief in 1988 is Tresoar de belangrijkste samenwerkingspartner. Destijds stelde het Rijksarchief (één van de voorloper van Tresoar) depotruimte beschikbaar voor het jonge filmarchief dat begonnen was met de acquisitie en opbouw van een collectie Fryslân voor film en video. In 2009 trok ook het kantoor van het filmarchief bij Tresoar in. Sindsdien is de samenwerking op diverse niveaus uitgebouwd: op collectieniveau, presentatieniveau en projectniveau en op het niveau van digitale infrastructuur. Beide organisaties streven in de nieuwe beleidsperiode 2021-2024 naar een verdere afstemming en integratie van werkprocessen om het Fries filmisch erfgoed te beheren, behouden en toegankelijk te maken in nauwe aansluiting op innovatieve technologische ontwikkelingen rond datacreatie en -gebruik.

Collectieniveau

Tresoar krijgt regelmatig collecties binnen waar audiovisueel materiaal tussen zit. Dit kunnen films, video's, dvd's en/of digitale beeldformaten zijn. Het Fries Film Archief verwerkt dit materiaal, dat wil zeggen catalogiseert en digitaliseert het. Het filmarchief verzorgt dus de audiovisuele archivering voor Tresoar.



Presentatieniveau

Tresoar en het Fries Film Archief werken nauw samen bij de presentatie van bijzonder film- en videomateriaal. Zo levert het filmarchief Tresoar regelmatig beeldmateriaal bij tentoonstellingen, bijvoorbeeld in OBE. Daarnaast verzorgt het filmarchief de programmering van de Histobios in de studiezaal van Tresoar. Ook op social media ondersteunen de beide organisaties elkaar.

Projectniveau

Tresoar en het Fries Film Archief zijn gezamenlijk betrokken bij diverse projecten. Het Deltaplan Digitalisering Cultureel Erfgoed (DDCE) is het belangrijkste voorbeeld van de afgelopen jaren. Maar ook bij het project Kolleksje Fryslân, de opzet van een Fries audioarchief en enkele kleinere projecten wordt de samenwerking waar wenselijk actief gezocht. Oriëntaties op nieuwe uitdagingen voor de toekomst, zoals Linked Open Data of het gebruik van Artificial Intelligence (AI), worden in nauw overleg vormgegeven.

Digitale Infrastructuur

Tresoar ondersteunt het Fries Film Archief bij de digitale opslag van zijn av-collectie en de streaming van films en video's in de online

catalogus van het filmarchief. Het digitaal archiefsysteem, inclusief digitale opslag en back-up dat tijdens het DDCE voor het filmarchief is ingericht, is in nauw overleg met ondersteuning van Tresoar tot stand gekomen. Aangezien de opslag van film en video van een geheel andere orde is dan de digitale opslag van papier of stilstaand beeld – het gaat bij het filmarchief om honderden terabytes – is hier een aparte digitale opslag voor gerealiseerd, die duurzaam, betaalbaar en werkbaar is.

Kostenverdeling

Het Fries Film Archief betaalt jaarlijks huur voor de huisvesting bij en de digitale ondersteuning door Tresoar (zie begroting verderop). Aangezien het filmarchief Tresoar ondersteunt bij de archivering van audiovisueel materiaal dat onderdeel is van collecties die door Tresoar worden verworven en bij het leveren van beeldmateriaal bij tentoonstellingen in OBE of elders in Tresoar, is afgesproken om deze diensten over en weer met gesloten beurzen te doen. Gekapitaliseerd gaat het om €10.000 (zie begroting).

Zichtbaarheid essentieel

Mede doordat het Fries Film Archief frequent de media zoekt en (inter)nationaal aandacht trekt (de Joodse Bruiloft; Detained, de solofilm van Stan Laurel met verloren gewaande scenes die in Fryslân bleken te liggen) weten ook landelijke omroepen en programma's de weg naar het Fries filmisch erfgoed steeds beter te vinden. Voorbeelden zijn: Andere Tijden (dat regelmatig materiaal van het Fries Film Archief in de uitzendingen verwerkt), Andere Tijden Sport, Vroege Vogels, Omroep MAX, Hart van Nederland. In 2019 had het filmarchief zelfs meerdere buitenlandse bestellingen van Fries historisch beeld: België (WOII-beelden), Italië (Jodenvervolging), NDR (kaatsen), Frankrijk (Jodenvervolging).



De online catalogus van het filmarchief is de basis van waaruit de collectie publiek toegankelijk is. Daarnaast heeft het filmarchief een zeer goed bekeken YouTube-kanaal en een populaire facebookpagina, waarop bijna dagelijks nieuws en films of filmfragmenten worden gereleased.

Het filmarchief krijgt veel 'klantverzoeken'. Filmmakers, musea en particulieren bestellen regelmatig beelden of vragen het filmarchief een beeldcompilatie te maken over een specifiek thema. Het filmarchief werkt hierbij met vaste leveringstarieven. De totale recette voor uitlevering van beelden lag in 2019 rond de €12.000 (ex BTW).

Een recent voorbeeld van een 'klantverzoek' is de tweetalige productie 'Fryslân 75 jier frij', die het filmarchief maakte in opdracht van het Fries Verzetsmuseum in het kader van het educatieproject 'Kind in de oorlog'. De links vindt u hier:

- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=agk5_7f6_n0
- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=-hbw_VcmZ3Q

Andere voorbeelden uit de afgelopen cultuurperiode (2017-2020) zijn:

- ▶ Project Stille Getuigen in museum Oold Ark in Makkinga (2019) – het filmarchief maakte korte montages met filmbeelden van diverse ambachten die in het museum worden getoond; de filmmontages worden op schermpjes bij de betreffende ambachten vertoond
- ▶ Filmmarathon in Tresoar (2019) – op 8 februari 2019 ging de langste Elfstedentochtloze periode in; voor het filmarchief en Tresoar aanleiding om op die dag een filmmarathon te houden: meer dan vijf uren filmbeelden van tachtig jaar Elfstedentocht (1917 tot en met 1997)
- ▶ Kultuerkalinder Fryslân (2019) – het filmarchief leverde twaalf items voor de kalender; verhalen achter enkele topstukken uit de collectie van het filmarchief
- ▶ Lunchlezing bij Tresoar (2018) – lezing over de Friese filmgeschiedenis, inclusief vertoning van een kleine canon van de Friese filmgeschiedenis (15 filmfragmenten)

- ▶ Skatten ut it Frysk Film Argyf (2018-2019) – samen met de Omrop maakte het filmarchief een selectie uit de schatten van het filmarchief en maakte daar korte reportages over.
- ▶ Weagen, Waves, Wellen (2018) – torenhoge, meertalige filmprojectie op de Oldehove in het kader van LF2018; geproduceerd door producent/muzikant René Duursma, met medewerking van schrijver/dichter Rodaan al Galidi en animator Antonia Rehnen, met werk van dichter Tsjèbbe Hettinga; met live muziek van de formatie Kinetophone; de beelden waren afkomstig uit het Fries Film Archief
- ▶ Leeuwarden op Film (2017) – bij gelegenheid van LF2018 produceerden Historisch Centrum Leeuwarden en het Fries Film Archief een dvd met de mooiste filmbeelden van de Friese hoofdstad uit de 20ste eeuw; selectie van de beelden werd gedaan door fries-om-utens Gerard Nijssen, één van de vaste beeldresearchers van Andere Tijden.

Noordelijk Film Festival en Slieker Film

Aparte vermelding verdient het archiefprogramma dat het Fries Film Archief jaarlijks neerzet op het Noordelijk Film Festival. In 2019 was dat het retrospectief over de overleden Friese filmmaker Pieter Verhoeff. In 2018 organiseerden de Noordelijke filmarchieven een voorstelling waarbij dichters, performers en muzikanten optraden bij zelf gekozen filmfootage uit Friesland, Groningen en Drenthe. Sinds enkele jaren is er ook op het filmfestival een Histobios.

Slieker Film, Noordelijk Film Festival en Fries Film Archief vormen samen de Stichting Centrum voor Film in Friesland. Regelmatig worden er daarom korte archiefcompilaties als voorfilm bij voorstellingen in Slieker vertoond. In 2017-2018 organiseerden Slieker en het filmarchief een maandelijkse 'Fûn Footage Jûn', thema-avonden waar een inleider het publiek trakteerde op 'footage' uit het filmarchief. Bij releases van nieuwe vondsten in het filmarchief wordt vaak ook een speciale voorstelling in Slieker georganiseerd, zoals onlangs gebeurde met de aanbidding van de oudste kleurenbeelden van de Elfstedentocht aan gedeputeerde van cultuur Sietske Poepjes.

De komende jaren blijft de release van historisch filmmateriaal een belangrijk focuspunt van het filmarchief. Er liggen kansen voor nog meer cross-overs met Slieker Film en het Noordelijk Film Festival.



VI

Borging



Foto: Lucas Kemper

Voorgaande laat zien dat het Fries Film Archief niet meer is weg te denken uit de basisinfrastructuur voor erfgoed in Fryslân. Het filmarchief heeft een rijke Friese collectie, spreekt tot de verbeelding van jong en oud, heeft zich een plaats verworven als knooppunt en kenniscentrum voor Fries filmisch erfgoed. Het filmarchief heeft de ambitie om de komende cultuurperiode uit te groeien tot een volwaardig Fries audiovisueel archief: een Byld & Lûd Fryslân.

Om die ambitie te kunnen waarmaken zullen twee zaken moeten worden geborgd.

- 1 Betere structurele financiering van het Fries Film Archief
- 2 Eénmalige investering in de opzet van een Fries Audio Archief

Zonder realisatie van het eerste punt zal het Fries Film Archief vanaf 2021 terugvallen naar een formatie van minder dan 1 fte. Het zal dan onmogelijk zijn om de verworven knooppunt- en kenniscentrum-functie te blijven vervullen. Het filmarchief zal terugvallen naar de positie die het voor de start van het DDCE innam; een

plek grotendeels in de marge, een schatkamer waarvan de potentie onvoldoende wordt benut.

Zonder startsubsidie ontbreken de middelen om een audio-archief van de grond te realiseren. In dat geval laat Fryslân kwetsbaar, waardevol cultureel erfgoed verloren gaan.

In de laatste paragraaf geven we een overzicht van de wenselijke reguliere exploitatie van het filmarchief en de opbouw van de eenmalige investering voor een Fries Audioarchief.

VII

Reguliere jaarbegroting Fries Film Archief 2021-2024

We vragen een verhoging van de jaarlijkse provinciale subsidie voor van €50.000 tot €125.000

We vragen een jaarlijks bedrag van Tresoar van €10.000 voor diensten m.b.t. de archivering van audiovisuele collecties die aan Tresoar zijn gerelateerd en het leveren van beeldmateriaal bij diverse tentoonstellingen in OBE of elders in Tresoar. Dit bedrag strepen we weg tegen diensten die Tresoar het filmarchief in rekening brengt: huur (kantoor- en depotruimte) en IT.

UITGAVEN		INKOMSTEN	
Personeelskosten (2.0 fte)	€100.000	Subsidie Provincie Fryslân	€125.000
Huur kantoor + depot (Tresoar)	€6.000	Handling + verkoop beelden	€15.000
IT (Tresoar)	€4.000	Ondersteuning van Tresoar	€10.000
Presentatie (online catalogus, website, streaming films in catalogus)	€6.000		
Digitalisering	€8.000		
Aanschaf videoapparatuur (jaarlijkse afschrijving)	€4.000		
Aanschaf filmscanner (jaarlijkse afschrijving)	€5.000		
Onderhoud apparatuur	€3.500		
Reiskosten + aanvullende kosten vrijwilligers	€2.000		
Kantoorinrichting/benodigdheden	€1.500		
Events	€1.500		
Administratie/accountantskosten	€3.500		
Onvoorzien	€5.000		
TOTAAL	€150.000	TOTAAL	€150.000

VIII

Begroting startsubsidie realisatie Fries Audio Archief 2021-2024

We vragen een startsubsidie van €150.000 voor de komende cultuurperiode van vier jaar.

UITGAVEN OVER 4 JAAR (2021-2024)		INKOMSTEN OVER 4 JAAR (2021-2024)	
Personeelskosten (0.5 fte)	€100.000	Startsubsidie	€150.000
Aanschaf ontbrekende apparatuur	€15.000	Digitalisering collecties particulieren	€10.000
Verbouw ruimte (kleine, geluidsdichte audiokamer)	€20.000		
Cataloguskosten	€2.500		
Digitalisering	€15.000		
Onvoorzien	€7.500		
TOTAAL	€160.000	TOTAAL	€160.000



FRIES FILM
 **RCHIEF**